

เศรษฐกิจพอเพียงกับ...

การเตรียมความพร้อมก้าวสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

ผศ.ฉวีวรรณ สุวรรณภา

อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มจร. วิทยาเขตแพร่

กระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ส่งผลให้หลายประเทศต้องเผชิญกับสภาพทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองที่แปรปรวน ซึ่งมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตเป็นอย่างมาก ทุกประเทศต่างตระหนักและเร่งคิดเพื่อพัฒนาประชากร ให้มีความสามารถในการปรับตัว รู้เท่าทันความผันแปรที่เกิดขึ้น เพื่อนำประเทศชาติก้าวไปข้างหน้าอย่างมั่นคง หลายประเทศก็ได้มีการปรับแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาประเทศเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง

ประเทศไทยเราก็มีการปรับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติกันมาอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑ เป็นต้นมา จนกระทั่งถึงจุดเปลี่ยนสำคัญของการวางแผนพัฒนาประเทศและปฏิรูปความคิดและคุณค่าใหม่ของสังคมไทยที่ให้ความสำคัญแก่การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคมและมุ่งให้ "คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา" และใช้เศรษฐกิจเป็นเครื่องมือช่วยพัฒนาให้คนมีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น พร้อมทั้งปรับเปลี่ยนวิธีการพัฒนาแบบแยกส่วนมาเป็นบูรณาการแบบองค์รวมเพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมใน แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๘ (พ.ศ. ๒๕๔๐ - ๒๕๔๔) และต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๘ ภายใต้แนวคิดที่ยึด "คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา" พร้อมน้อมนำ "ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง" เป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาและบริหารประเทศ โดยให้ความสำคัญแก่การพัฒนาที่สมดุล ทั้งด้านตัวคน สังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม โดยมีจุดมุ่งหมายเน้นการแก้ปัญหาความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิตของคนส่วนใหญ่ของประเทศใน "การพัฒนาที่ยั่งยืนและความอยู่ดีมีสุขของคนไทย" ด้วยการกำหนดสภาพสังคมไทยที่พึงประสงค์โดยมุ่งพัฒนาสู่ "สังคมที่เข้มแข็งและมีคุณภาพ" ใน ๓ ด้าน คือ สังคมคุณภาพ สังคมแห่งภูมิปัญญา

และการเรียนรู้และสังคมสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๙ (พ.ศ. ๒๕๔๕ - ๒๕๔๙)¹

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ. ๒๕๕๐ - ๒๕๕๔) ประเทศไทยยังคงต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในหลายบริบท ทั้งที่เป็นโอกาสและข้อจำกัดต่อการพัฒนาประเทศ จึงต้องมีการเตรียมความพร้อมของคนและระบบให้มีภูมิคุ้มกัน พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นโดยยังคงอัญเชิญ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นแนวปฏิบัติในการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมที่มี “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” ต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๘ และแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๙ และให้ความสำคัญต่อการรวมพลังสังคมจากทุกภาคส่วนให้มีส่วนร่วมดำเนินการในทุกขั้นตอนของแผนฯ พร้อมทั้งสร้างเครือข่ายการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาสู่การปฏิบัติ รวมทั้งการติดตามตรวจสอบผลการดำเนินงานตามแผนอย่างต่อเนื่อง

ปัจจุบันใช้แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙) ประเทศไทยประสบกับภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ นอกจากนั้นประสบกับความไม่สมดุลที่เกิดจากการพัฒนาประเทศขาดความยั่งยืน เนื่องจากมุ่งการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว ขณะที่ด้านสังคมได้ประสบกับภาวะปัญหาต่างๆ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีความเสื่อมโทรมลง จึงมีการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ ซึ่งถือเป็นปรัชญาที่ชี้แนะยุทธศาสตร์และนโยบายการพัฒนาประเทศที่มุ่งสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนและมั่นคงทุกภาคส่วน

ทิศทางการพัฒนาประเทศ

การพัฒนาประเทศไทยระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ตระหนักถึงสถานการณ์และความเสี่ยงซึ่งเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงในระดับโลกและภายในประเทศ โดยเฉพาะด้านความผันผวนทางเศรษฐกิจพลังงานและภูมิอากาศ ภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยให้ความสำคัญด้านการพัฒนาระบบเศรษฐกิจภาคการเกษตร พร้อมก้าวสู่ประชาคมอาเซียนในปี ๒๕๕๘ ที่มีความพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน กล่าวได้ว่าทิศทางการพัฒนาประเทศในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ คือการสร้างภูมิคุ้มกันในมิติต่างๆ เพื่อให้การพัฒนาประเทศมีความสมดุลและยั่งยืน โดยมีการนำทุนด้านต่างๆ ที่ประเทศมีอยู่มาใช้ประโยชน์

¹ สำนักนายกรัฐมนตรี, สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สรุปสาระสำคัญของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ พ.ศ. ๒๕๕๐ - ๒๕๕๔, หน้า ๑ - ๒.

อย่างบูรณาการและเกื้อกูลกัน พร้อมทั้งเสริมสร้างให้แข็งแกร่งเพื่อเป็นรากฐานการพัฒนาประเทศ คือ พัฒนาคนและสังคมไทยสู่สังคมคุณภาพ

การพัฒนาจึงเริ่มต้นที่การศึกษาเพราะเด็กและเยาวชน คือผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาต่อไปในอนาคต เมื่อสัญญาณการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนดังขึ้น นั่นคือจุดเริ่มต้นของการพัฒนาในวงกว้างของประเทศสมาชิก โดยการใช้กลไกการศึกษาขับเคลื่อนไปสู่วัตถุประสงค์ ด้วยการส่งเสริมความเข้าใจต่อกัน อารมณ์ซึ่งสันติภาพและความมั่นคงทางการเมือง สร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ พัฒนาสังคมและวัฒนธรรม การกินที่อยู่ดีบนพื้นฐานของความเสมอภาคและประสานประโยชน์ภายใต้คำขวัญ "หนึ่งวิสัยทัศน์ หนึ่งเอกลักษณ์ หนึ่งประชาคม"

การที่ประเทศไทยของเรานั้นจะก้าวเข้าสู่การเป็นประชาคมอาเซียนได้อย่างสมบูรณ์พร้อมมูลนั้นย่อมจะต้องอาศัยเหตุปัจจัยหลาย ๆ อย่างมาประกอบเข้าด้วยกัน เพื่อเสถียรภาพที่มั่นคงถาวรอย่างแท้จริง แนวทางสำคัญอย่างหนึ่งที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ ทรงมอบไว้แก่ชาวไทยทุก ๆ คนนั้น คือ หลักเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีความเกี่ยวข้องและสอดคล้องกับความพอประมาณ การมีเหตุผลและการมีภูมิคุ้มกัน โดยต้องอาศัยหลักความรู้ คู่คุณธรรมประกอบกัน ด้วยหลักการเหล่านี้สามารถที่จะนำมาประยุกต์ใช้ได้กับการเป็นส่วนหนึ่งของประชาคมอาเซียน เพราะว่าก่อนที่จะเข้าเป็นส่วนหนึ่งของประชาคมดังกล่าวได้อย่างเต็มภาคภูมินั้น จำต้องสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้ได้มากพอที่จะเป็นที่ยอมรับของกลุ่มประเทศต่างๆ ในประชาคมที่จะเกิดขึ้นภายในปี ๒๕๕๘ ที่จะมีมาถึงนี้

จึงถือว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษา ค้นคว้าและทำความเข้าใจอย่างถ่องแท้และถี่ถ้วน ซึ่งพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงสอนไว้แก่พสกนิกรที่พระองค์ทรงรัก เพื่อที่จะสร้างเสถียรภาพในทุกๆ ด้านแก่ประเทศไทย ซึ่งส่งผลต่อมุมมองของประเทศอื่นๆ ที่กำลังจ้องมองเราด้วยความคิดและการพินิจพิจารณาที่แตกต่างกันออกไป

ความเป็นมาประชาคมอาเซียน

ก่อนอื่นมาทำความเข้าใจว่า อาเซียน² มีความเป็นมาอย่างไร

“ASEAN” เป็นคำย่อมาจาก “Association of South East Asian Nations” หรือสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อาเซียนมีจุดเริ่มต้นจากสมาคมอาสาซึ่งก่อตั้งเมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๐๔ โดยไทย มาเลเซียและฟิลิปปินส์ แต่ได้ถูกยกเลิกไป ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๑๐ อาเซียนได้ถือกำเนิดขึ้นโดยมีรัฐสมาชิกเริ่มต้น ๕ ประเทศ ได้แก่ ไทย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ มาเลเซียและสิงคโปร์ ได้มีการลงนามใน “ปฏิญญากรุงเทพ” หรือปฏิญญาอาเซียน (ASEAN Declaration) ที่พระราชวังสราญรมย์ เมื่อวันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๑๐ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างกัน ในภูมิภาค อำนวยความสะดวกด้านศุลกากร เสถียรภาพและความมั่นคงทางการเมือง สร้างสรรค์ความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ การพัฒนาทางสังคม และวัฒนธรรม การกีดกันที่อยู่ดีบนพื้นฐานของความเสมอภาคและผลประโยชน์ร่วมกันของสมาชิกและเปิดโอกาสให้คลายข้อพิพาทระหว่างประเทศสมาชิกอย่างสันติ

ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๒๗ ประเทศบรูไนดารุสซาลาม ได้เข้ามาเป็นสมาชิก ตามด้วยประเทศเวียดนาม เข้ามาเป็นสมาชิกเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๘ ขณะที่ประเทศพม่าและประเทศลาวเข้ามาเป็นสมาชิกใน พ.ศ. ๒๕๔๐ และประเทศสุดท้าย คือ ประเทศกัมพูชา เข้าเป็นสมาชิกอาเซียน เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๒ ปัจจุบันอาเซียนมีประเทศสมาชิกทั้งหมด ๑๐ ประเทศ

๑. ไทย (Thailand)	(เข้าเป็นสมาชิก ปี ๒๕๑๐)
๒. สิงคโปร์ (Singapore)	(เข้าเป็นสมาชิก ปี ๒๕๑๐)
๓. อินโดนีเซีย (Indonesia)	(เข้าเป็นสมาชิก ปี ๒๕๑๐)
๔. มาเลเซีย (Malaysia)	(เข้าเป็นสมาชิก ปี ๒๕๑๐)
๕. ฟิลิปปินส์ (Philippines)	(เข้าเป็นสมาชิก ปี ๒๕๑๐)
๖. บรูไนดารุสซาลาม (Brunei Darussalam)	(เข้าเป็นสมาชิก ปี ๒๕๒๗)
๗. เวียดนาม (Vietnam)	(เข้าเป็นสมาชิก ปี ๒๕๓๘)
๘. ลาว (Laos)	(เข้าเป็นสมาชิก ปี ๒๕๔๐)
๙. สหภาพพม่า (Union of Myanmar)	(เข้าเป็นสมาชิก ปี ๒๕๔๐)
๑๐. กัมพูชา (Cambodia)	(เข้าเป็นสมาชิก ปี ๒๕๔๒)

² www.alro.go.th/alro/project/ASEAN/intro.html 3/2/57

วัตถุประสงค์ในการก่อตั้งประชาคมอาเซียน

ประชาคมอาเซียน ก่อตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เริ่มแรกเพื่อสร้างสันติภาพในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อันนำมาซึ่งเสถียรภาพทางการเมืองและความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม และเมื่อการค้าระหว่างประเทศในโลกมีแนวโน้มกีดกันการค้ารุนแรงขึ้น ทำให้อาเซียนได้หันมามุ่งเน้นกระชับและขยายความร่วมมือด้านเศรษฐกิจการค้าระหว่างกันมากขึ้น วัตถุประสงค์หลักที่กำหนดไว้ในปฏิญญาอาเซียน (The ASEAN Declaration) มี ๗ ประการ ดังนี้

๑. ส่งเสริมความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ความก้าวหน้าทางสังคมและวัฒนธรรม
๒. ส่งเสริมความมีเสถียรภาพ สันติภาพและความมั่นคงของภูมิภาค
๓. ส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม วิชาการ วิทยาศาสตร์และด้านการบริหาร
๔. ส่งเสริมความร่วมมือซึ่งกันและกันในการฝึกอบรมและการวิจัย
๕. ส่งเสริมความร่วมมือในด้านเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม การค้า การคมนาคม การสื่อสาร และปรับปรุงมาตรฐานการดำรงชีวิต
๖. ส่งเสริมการมีหลักสูตรการศึกษาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
๗. ส่งเสริมความร่วมมือกับองค์กรระดับภูมิภาคและองค์กรระหว่างประเทศ

ในปี พ.ศ. ๒๕๒๖ เจ้าหน้าที่อาวุโสของอาเซียนได้ตกลงว่าสถานะผู้สังเกตการณ์ “ควรมอบให้เฉพาะกับรัฐที่มีศักยภาพเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนที่เป็นไปตามเกณฑ์สมาชิกภาพอาเซียน” โดยมีเกณฑ์ข้อหนึ่งซึ่งระบุว่า “มีเพียงรัฐในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เท่านั้นที่เข้าเป็นสมาชิกอาเซียนได้”

ประเทศผู้เข้าร่วมสังเกตการณ์ คือ ติมอร์ตะวันออก ปาปัวนิวกินี และ บังกลาเทศ เมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๔ ติมอร์ตะวันออก ได้ยื่นคำร้องขอเป็นสมาชิกอาเซียนซึ่งเป็นที่ได้รับการสนับสนุนจากอินโดนีเซีย แต่ยังไม่ได้ถูกหยิบยกขึ้นมาพิจารณาในที่ประชุมจึงถูกเลื่อนออกไปในส่วนของปาปัวนิวกินี หนึ่งในประเทศเครือจักรภพแห่งชาติ เป็นประเทศผู้สังเกตการณ์กลุ่มภูมิภาคอาเซียนนับแต่ พ.ศ. ๒๕๑๙ ก่อนหน้าประเทศสมาชิกอาเซียนที่มีได้เป็นสมาชิกก่อตั้งเสียอีก ข้อเท็จจริงที่ว่าปาปัวนิวกินี เป็นประเทศนอกเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แต่ได้รับสถานะผู้สังเกตการณ์ เพราะขัดกับหลักเกณฑ์การรับสมาชิก ๒ ประการ คือ

๑. ประเทศไม่ได้ตั้งอยู่ในทางภูมิศาสตร์อันเป็นที่ยอมรับว่าอยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

๒. ความเจริญก้าวหน้าของประเทศยังห่างไกลจากความสามารถที่จะปฏิบัติตามพันธกรณีของสมาชิกภาพ ส่วนบังกลาเทศได้รับการสนับสนุนจากลาวให้เข้ามาเป็นประเทศผู้สังเกตการณ์ในอาเซียน

สัญลักษณ์

“ต้นข้าวสีเหลือง ๑๐ ต้นมัดรวมกันไว้” หมายถึง ประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทั้ง ๑๐ ประเทศรวมกันเพื่อมิตรภาพและความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน โดยสีที่ปรากฏในสัญลักษณ์ของอาเซียน เป็นสีที่สำคัญของธงชาติของแต่ละประเทศสมาชิกอาเซียน

สีน้ำเงิน หมายถึง สันติภาพและความมั่นคง

สีแดง หมายถึง ความกล้าหาญและความก้าวหน้า

สีขาว หมายถึง ความบริสุทธิ์

สีเหลือง หมายถึง ความเจริญรุ่งเรือง

ธงอาเซียน

เสาหลักประชาคมอาเซียน³

ประชาคมอาเซียนประกอบด้วย ๓ เสาหลัก คือ

๑. ประชาคมการเมืองความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Political-Security Community หรือ APSC) ความมั่นคงและเสถียรภาพทางการเมืองเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาด้านอื่นๆ ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียนจึงเป็นเสาหลักความร่วมมือหนึ่งในสามเสาหลัก ที่เน้นการรวมตัวของอาเซียนเพื่อสร้างความมั่นใจ เสถียรภาพและสันติภาพในภูมิภาค เพื่อให้ประชาชนในอาเซียนอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และปราศจากภัยคุกคามด้านการทหาร และภัยคุกคามในรูปแบบใหม่ เช่น ปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ ประชาคมการเมืองความมั่นคงอาเซียนมีเป้าหมาย ๓ ประการ ได้แก่

๑.๑ สร้างประชาคมให้มีความร่วมมือกันในเรื่องของการเคารพความหลากหลายของแนวคิด และส่งเสริมให้ประชาชนเป็นศูนย์กลางของนโยบายและกิจกรรมภายใต้เสาการเมืองและความมั่นคง

๑.๒ ให้อาเซียนสามารถเผชิญกับภัยคุกคามความมั่นคงในรูปแบบเดิมและรูปแบบใหม่และส่งเสริมความมั่นคงของมนุษย์

๑.๓ ให้อาเซียนมีปฏิสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นและสร้างสรรค์กับประชาคมโลกโดยอาเซียนมีบทบาทเป็นผู้นำในภูมิภาคและจะช่วยส่งเสริมความมั่นคงของภูมิภาค นอกจากการมีเสถียรภาพทางการเมืองของภูมิภาคแล้ว ผลลัพธ์ประการสำคัญที่จะเกิดขึ้นจากการจัดตั้งประชาคมการเมืองและความมั่นคง

³ www.maejopoll.mju.ac.th/webpage_show.php?id=MTUwNzMwNTc 16/1/57.

อาเซียน ก็คือ การที่ประเทศสมาชิกอาเซียนจะมีกลไกและเครื่องมือที่ครอบคลุมและมีประสิทธิภาพ ในการแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวกับความมั่นคงต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาความขัดแย้งด้านการเมืองระหว่างรัฐ สมาชิกกับรัฐสมาชิกด้วยตนเอง ซึ่งจะต้องแก้ไขโดยสันติวิธี หรือปัญหาภัยคุกคามรูปแบบใหม่ๆ ซึ่งประเทศใดประเทศหนึ่งไม่สามารถแก้ไขได้โดยลำพัง เช่น การก่อการร้าย การลักลอบค้ายาเสพติด ปัญหาโจรสลัดและอาชญากรรมข้ามชาติ เป็นต้น

๒. ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community หรือ AEC) ท่ามกลางบริบททางเศรษฐกิจ การค้าและการลงทุนระหว่างประเทศที่มีการแข่งขันสูง อันส่งผลให้ประเทศต่างๆ ต้องปรับตัวเองเพื่อให้ได้รับประโยชน์จากระบบเศรษฐกิจโลก รวมถึงการรวมกลุ่มการค้าของประเทศต่างๆ เช่น สหภาพยุโรปและเขตการค้าเสรีอเมริกาเหนือ ผู้นำประเทศสมาชิกอาเซียนได้เห็นชอบให้จัดตั้ง "ประชาคมเศรษฐกิจของอาเซียน" ภายในปี ๒๕๕๘ มีประสงค์ที่จะให้ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีความมั่นคง มั่งคั่งและสามารถแข่งขันกับภูมิภาคอื่นๆ ได้โดย

๒.๑ มุ่งที่จะจัดตั้งให้อาเซียนเป็นตลาดเดียวและเป็นฐานการผลิตร่วมกัน

๒.๒ มุ่งให้เกิดการเคลื่อนย้ายเงินทุน สินค้า การบริการ การลงทุน แรงงานฝีมือระหว่างประเทศสมาชิกโดยเสรี

๒.๓ ให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศสมาชิกใหม่ของอาเซียน (กัมพูชา ลาว พม่าและเวียดนาม) เพื่อลดช่องว่างของระดับการพัฒนาของประเทศสมาชิกอาเซียนและช่วยให้ประเทศสมาชิกเหล่านี้เข้าร่วมในกระบวนการรวมตัวทางเศรษฐกิจของอาเซียน ส่งเสริมให้อาเซียนสามารถรวมตัวเข้ากับประชาคมโลกได้อย่างไม่อยู่ในภาวะที่เสียเปรียบและส่งเสริมขีดความสามารถในการแข่งขันของอาเซียน

๒.๔ ส่งเสริมความร่วมมือในนโยบายการเงินและเศรษฐกิจมหภาค การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการคมนาคม กรอบความร่วมมือด้านกฎหมาย การพัฒนาความร่วมมือด้านการเกษตร พลังงาน การท่องเที่ยว การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยการยกระดับการศึกษาและการพัฒนาฝีมือ ประชาคมเศรษฐกิจของอาเซียน จะเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยขยายปริมาณการค้าและการลงทุนภายในภูมิภาค ลดการพึ่งพาดตลาดในประเทศที่สาม สร้างอำนาจการต่อรองและศักยภาพในการแข่งขันของอาเซียนในเวทีเศรษฐกิจโลก เพิ่มสวัสดิการและยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนของประเทศสมาชิกอาเซียน

๓. ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community หรือ ASCC) มีเป้าหมายให้อาเซียนเป็นประชาคมที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง สังคมที่เอื้ออาทรและแบ่งปัน ประชากรอาเซียนมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดี และมีการพัฒนาในทุกด้านเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน รวมทั้งส่งเสริมอัตลักษณ์ของอาเซียน โดยมีแผนปฏิบัติการด้านสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน ระบุอยู่ในแผนปฏิบัติการเวียงจันทน์ ซึ่งประกอบด้วยความร่วมมือใน ๖ ด้าน ได้แก่

- ๓.๑ การพัฒนามนุษย์ (Human Development)
- ๓.๒ การคุ้มครองและสวัสดิการสังคม (Social Welfare and Protection)
- ๓.๓ สิทธิและความยุติธรรมทางสังคม (Social Justice and Rights)
- ๓.๔ ความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Sustainability)
- ๓.๕ การสร้างอัตลักษณ์อาเซียน (Building and ASEAN Identity)
- ๓.๖ การลดช่องว่างทางการพัฒนา (Narrowing the Development Gap)

ประเทศไทยหนึ่งในสมาชิกอาเซียน ได้ตระหนักถึงบทบาทและภารกิจสำคัญในการสร้างความแข็งแกร่งของอาเซียนในเวทีโลก โดยการมุ่งพัฒนาด้านการศึกษาบนฐานคิดเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งกล่าวถึงการดำเนินงานโดยยึดแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ในการพัฒนาแบบเศรษฐกิจพอเพียง การสร้างพลังทางสังคมโดยใช้องค์กรชุมชนเป็นศูนย์กลาง ใช้กิจกรรมเป็นเครื่องมือสร้างการเรียนรู้ ส่งเสริมการรวมกลุ่มและสร้างเครือข่าย ใช้การวิจัยพัฒนาเพื่อกำหนดสู่ระดับสากลและการพัฒนาชุมชนให้เป็นศูนย์การเรียนรู้

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นการพัฒนาไปสู่ความสามารถในการพึ่งตนเองในระดับต่างๆ อย่างเป็นขั้นตอน ช่วยลดความเสี่ยงเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยต่างๆ โดยอาศัยความพอประมาณ และความมีเหตุผล มีการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี มีความรู้ควบคู่คุณธรรม

หัวใจของหลักเศรษฐกิจพอเพียงคือ การอยู่ได้ด้วยสิ่งที่มีอยู่อย่างยั่งยืน เป็นหลักการและแนวปฏิบัติของโลกในอนาคต ด้วยเรื่องความพอเพียงเป็นเรื่องของบุคคลและองค์กรทุกระดับเมื่อได้รับการพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง จนเกิดประสิทธิผลและเป็นที่ยอมรับ การศึกษาแนวทางการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อนำไปปรับใช้ต่อไปเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาเพื่อพัฒนาตนเอง

แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและการบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อยุคโลกาภิวัตน์

แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง⁴ เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงชี้ถึงแนวทางการดำเนินชีวิตของประชาชนในทุกระดับ ไม่ว่าจะในระดับครอบครัว ชุมชนหรือรัฐ ในการปฏิบัติงานหรือบริหารพัฒนาประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง มีความพอประมาณ ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความไม่ประมาท มีเหตุผลและสร้างระบบภูมิคุ้มกันต่อผลกระทบต่างๆ อันอาจจะเกิดขึ้นจากภายนอกและภายในอย่างรอบคอบ ในขณะที่เดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนให้มีความสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์และความรอบรู้ที่เหมาะสม การดำเนินชีวิตควรใช้ความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงจากสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี การดำรงชีวิตและปฏิบัติตนมุ่งเน้นการอยู่รอดปลอดภัยและสร้างความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนาความพอเพียง

ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง

สุเมธ ตันติเวชกุล⁵ เลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา ได้สรุปความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงหรือระบบเศรษฐกิจที่พึ่งตนเองได้ว่า หมายถึง ความสามารถของชุมชนเมือง รัฐ ประเทศ หรือภูมิภาคหนึ่งๆ ในการผลิตสินค้าและบริการทุกชนิดเพื่อเลี้ยงสังคมนั้นๆ ได้ โดยพยายามหลีกเลี่ยงที่จะต้องพึ่งพาปัจจัยต่างๆ ที่เรามีได้เป็นเจ้าของและเศรษฐกิจพอเพียงในระดับบุคคลนั้น คือ ความสามารถในการดำรงชีวิตได้โดยไม่เดือดร้อน กำหนดความเป็นอยู่อย่างพอประมาณตนตามฐานะตามอัตภาพและที่สำคัญไม่หลงไหลไปตามกระแสของวัตถุนิยม มีอิสรภาพ เสรีภาพไม่พัวพันการอยู่กับสิ่งใด

⁴ อ่ำพล เสนาณรงค์, องค์มนตรีและนายกสภามหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, การประชุมวิชาการประเพณี เกษตรศาสตร์-ธรรมศาสตร์ - มหิดล - กองทัพเรือ, ครั้งที่ ๑๐ เรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืน, วันที่ ๖ - ๗ มกราคม ๒๕๔๘, หน้า ๑๘ - ๑๙.

⁵ สุเมธ ตันติเวชกุล, ในวันพัฒนา ๒๕๔๒, “การดำเนินชีวิตในระบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ”, (กรุงเทพมหานคร: กรมพัฒนาชุมชน, ๒๕๔๒), หน้า ๕๓.

กรมวิชาการ⁶ สรุปว่า “เศรษฐกิจพอเพียง” และ “ทฤษฎีใหม่” ตามแนวพระราชดำริเป็นหลักการและแนวทางสำคัญในการบริหารจัดการที่ดินและน้ำเพื่อการเกษตรในที่ดินขนาดเล็กให้เกิดประโยชน์สูงสุด รวมทั้งแนวความคิดการพัฒนาเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยเน้นการช่วยเหลือและพัฒนาให้เกิดการพึ่งตนเอง กล่าวโดยสรุปได้ว่า องค์พระประมุขของไทย ได้พระราชทานให้กับการดำรงชีวิตของประชาชนคนไทยทุกระดับ ทุกสาขาอาชีพ ตลอดจนถึงแนวทางการพัฒนาและบริหารประเทศ ให้เป็นไปในทางสายกลาง มีความพอประมาณ มีเหตุผล รู้จักพึ่งตนเอง และทรัพยากรที่เรามีอยู่ นำมาใช้ประโยชน์ด้วยความรอบรู้ รอบคอบ เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันในตัวให้เกิดสมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงของโลก ซึ่งหลักการนี้มีความสำคัญในการนำไปบริหารจัดการที่ดินและน้ำเพื่อการเกษตรในที่ดินที่มีจำกัดเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด สร้างความมั่นคงด้านการดำรงชีวิตให้แก่เกษตรกรและสังคมโดยรวมของไทย

สรุปได้ว่า เศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงชี้ให้ประชาชนได้เห็นถึงแนวทางการปฏิบัติตนที่ควรจะเป็น เพื่อให้สามารถดำรงชีพได้โดยที่ไม่เดือดร้อน ซึ่งที่จริงแล้ว ก็เป็นแนวทางที่มีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของคนไทย และสามารถนำไปใช้ได้ในทุกๆระดับ ในระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชนจนถึงระดับประเทศ

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับแผนฯ ฉบับที่ ๑๑⁷

การพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ มีแนวคิดที่มีความต่อเนื่องจากแนวคิดของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๘ - ๑๐ โดยยังคงยึดหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” และ “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” รวมทั้ง “สร้างสมดุลการพัฒนา” ในทุกมิติและขับเคลื่อนให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติที่ชัดเจนยิ่งขึ้นในทุกระดับ เพื่อให้การพัฒนาและบริหารประเทศเป็นไปบนทางสายกลาง เชื่อมโยงทุกมิติของการพัฒนาอย่างบูรณาการทั้งคน สังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมและทางการเมือง โดยมี การวิเคราะห์อย่าง “มีเหตุผล” และให้หลัก “ความพอประมาณ” ให้เกิดความสมดุลระหว่างมิติทางวัตถุกับจิตใจของชนในชาติ ความสมดุลระหว่างความสามารถในการพึ่งพาตนเองกับการแข่งขัน

⁶ กรมวิชาการ, แนวการจัดการเรียนรู้เกษตรแบบพอเพียง, (กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนา, ๒๕๔๒), หน้า คำนำ.

⁷ สำนักนายกรัฐมนตรี สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙, หน้า ฉ - ช.

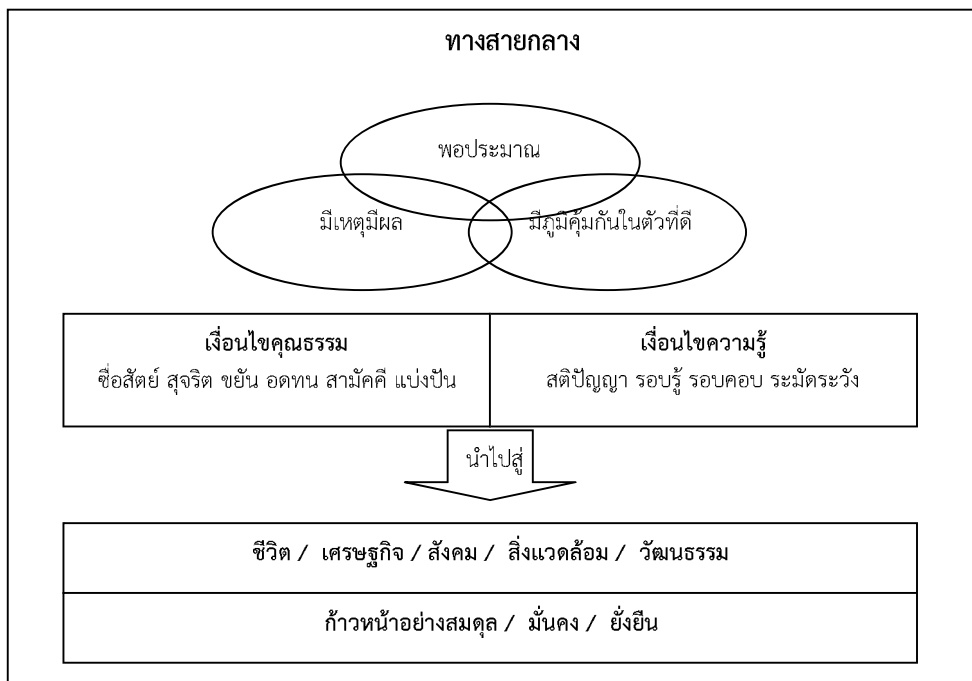
ในเวทีโลก ความสมดุลระหว่างสังคมชนบทกับเมือง เตรียม "ระบบภูมิคุ้มกัน" ด้วยการบริหารจัดการ ความเสี่ยงให้เพียงพอพร้อมกันกับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายในประเทศ ทั้งนี้ การขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาทุกขั้นตอนต้องใช้ "ความรู้" ในการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ด้วยความ รอบคอบ เป็นไปตามลำดับขั้นต้นและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของสังคมไทย รวมทั้งเสริมสร้างศีลธรรม และสำนึกใน "คุณธรรม" จริยธรรมในการปฏิบัติหน้าที่และดำเนินชีวิตด้วย "ความเพียร" จะเป็น ภูมิคุ้มกันที่ดีให้พร้อมเผชิญการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งในระดับปัจเจก ครอบครัว ชุมชน สังคมและ ประเทศชาติ โดยมีแนวทางการสร้างภูมิคุ้มกันในประเด็นต่างๆ ที่สำคัญในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ดังนี้

๑. การพัฒนาคนและสังคมไทยสู่สังคมคุณภาพ
 - การสร้างความเป็นธรรมในสังคม
 - การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต
๒. การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจสู่ทิศทางการเติบโตในรูปแบบใหม่
 - การสร้างความเข้มแข็งภาคเกษตร ความมั่นคงของอาหารและพลังงาน
 - การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจสู่การเติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน
 - การสร้างความเชื่อมโยงกับประเทศในภูมิภาคเพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม
๓. การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

โดยสรุป การพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ จะเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันในมิติ ต่างๆ ให้แก่ปัจเจก ครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศ โดยใช้แนวคิดและทิศทางการพัฒนาประเทศ สู่ความยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

แนวทางการเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ซึ่งกำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ของแผน พัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ จะนำไปสู่การกำหนดแผนกลยุทธ์ หรือแผนปฏิบัติการของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชน เพื่อเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจ อาเซียนของประเทศไทย ทั้งในส่วนของประโยชน์ที่จะได้รับจากประชาคมอาเซียน และผลกระทบที่จะ เกิดขึ้นจากประชาคมอาเซียน ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญที่จะทำให้การเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคม อาเซียนบังเกิดผลในทางปฏิบัติ

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ทรงพระกรุณาพระราชทานข้างต้น เป็นที่มาของนิยาม “๓ ห่วง ๒ เงื่อนไข” ที่คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นำมาใช้ในการรณรงค์เผยแพร่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงผ่านช่องทางต่างๆ อยู่ในปัจจุบัน ซึ่งประกอบด้วยความ “พอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน” บนเงื่อนไข “ความรู้ และ คุณธรรม” จะต้องประกอบด้วยคุณลักษณะ ดังแผนภาพ

แผนภาพที่ ๑ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

๑. **ความพอประมาณ** หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคอยู่ในระดับพอประมาณ
๒. **ความมีเหตุผล** หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผลโดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ
๓. **การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว** หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

ของเศรษฐกิจพอเพียงให้เข้าเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร สาระเรียนรู้ต่างๆ เพื่อสอนให้เด็กรู้จักการใช้ชีวิตได้อย่างสมดุล ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เห็นคุณค่าของทรัพยากรต่างๆ รู้จักอยู่ร่วมกับผู้อื่น รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และแบ่งปัน มีจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อมและเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมค่านิยม ความเป็นไทยท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงต่างๆ รู้ว่าตนเองเป็นองค์ประกอบหนึ่งในสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมของโลก การกระทำของตนย่อมมีผลและเชื่อมโยงกับสภาพแวดล้อมในโลกที่ตนเองเป็นสมาชิกอยู่ด้วย ซึ่งการจะบรรลุเป้าหมายดังกล่าวข้างต้น คือครูจะต้องรู้จักบูรณาการการเรียนการสอนให้เด็กและเยาวชนเห็นถึงความเชื่อมโยงในมิติต่างๆ ทั้งด้านสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม สังคมและเศรษฐกิจ ซึ่งความเป็นองค์รวมนี้จะเกิดขึ้นได้ ครูต้องใช้ความรู้และคุณธรรมเป็นปัจจัยในการขับเคลื่อน

นอกจากนี้ในการส่งเสริมให้นำหลักปรัชญาฯ ไปใช้ในสถานศึกษาต่างๆ นั้น อาจจะใช้วิธี “เข้าใจ เข้าถึงและพัฒนา” ตามหลักการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวว่า สำคัญที่สุดครูต้องเข้าใจเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงก่อน โดยเข้าใจว่าแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้น เป็นแนวคิดที่สามารถเริ่มต้นและปลูกฝังได้ ผ่านการทำกิจกรรมต่างๆ ในโรงเรียน เช่น กิจกรรมการรักษาสิ่งแวดล้อม ในโรงเรียน การกำจัดขยะในโรงเรียน การสำรวจทรัพยากรของชุมชน ฯลฯ

ก่อนอื่น ครูต้องเข้าใจเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดี โดยกลับมาพิจารณาและวิเคราะห์ดูว่า ในตัวครูนั้นมีความไม่พอเพียงในด้านใดบ้าง เพราะการวิเคราะห์ปัญหาจะทำให้รู้และเข้าใจปัญหา ที่เกิดจากความไม่พอเพียง รวมทั้งควรให้เด็กมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาด้วย โดยการวิเคราะห์นี้ต้องดำเนินไปบนพื้นฐานของความรู้และคุณธรรม โดยเฉพาะคุณธรรมนั้น เป็นสิ่งที่ควรปลูกฝังให้เกิดขึ้นในใจเด็กให้ได้ก่อน ผ่านกิจกรรมที่ครูเป็นผู้คิดขึ้นมา โดยครูในแต่ละโรงเรียนจะต้องมานั่งพิจารณาก่อนว่า จะเริ่มต้นปลูกฝัง แนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจากจุดไหน ทุกคนควรมาร่วมกันคิดร่วมกันทำ สามัคคีกันในกระบวนการหารือ

หลังจากที่ครูได้ค้นหากิจกรรมที่จะปลูกฝังแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแล้ว ครูควรจะต้องตั้งเป้าหมายการสอนก่อนว่า ครูจะสอนเด็กให้รู้จักพัฒนาตนเองได้อย่างไร โดยอาจเริ่มต้นสอนจากกิจกรรมเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่สามารถเริ่มต้นจากตัวเด็กแต่ละคนให้ได้ก่อน เช่น การเก็บขยะ การประหยัดพลังงาน ฯลฯ เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้ถึงความเชื่อมโยงระหว่างปัจจัย ที่ตนเองมีต่อสิ่งแวดล้อมในด้านต่างๆ

ในส่วนของการเข้าถึงนั้น เมื่อครูเข้าใจแล้ว ครูต้องคิดหาวิธีที่จะเข้าถึงเด็ก พิจารณาดูก่อนว่า จะสอดแทรกกิจกรรมการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง เข้าไปในวิถีคิดและในวิชาการต่าง ๆ ได้อย่างไร ทั้งนี้ อาจจัดกิจกรรมกลุ่มให้นักเรียนได้ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ รู้จักแบ่งหน้าที่กันตามความสามารถของเด็ก ในแต่ละช่วงชั้น เช่น ในกิจกรรมการเก็บขยะเพื่อรักษาความสะอาดของโรงเรียนนั้น ครูอาจจัดกิจกรรม สำหรับเด็กในแต่ละช่วงชั้น คือ ช่วงชั้นที่ ๑ สร้างกิจกรรมที่สนับสนุนให้เด็กช่วยกันเก็บขยะ (ให้เด็กรู้ หน้าที่ของตน ในระดับบุคคล) / ช่วงชั้นที่ ๒ สร้างกิจกรรมที่สนับสนุนให้เด็กช่วยกันเก็บขยะและนับ ขยะ (ให้รู้จักการวิเคราะห์และรู้ถึงความเชื่อมโยงของตนเองกับสมาชิกคนอื่น ๆ ในโรงเรียน) / ช่วงชั้นที่ ๓ สร้างกิจกรรมที่สอนให้เด็กรู้จักเชื่อมโยงกับชุมชนภายนอกรอบๆ โรงเรียน เช่น สร้างกิจกรรมที่สอน ให้เด็กรู้จักแบ่งแยกขยะ ร่วมมือกับชุมชนในการรักษาสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ที่โรงเรียนและชุมชนของเขา ตั้งอยู่ด้วย

กิจกรรมทั้งหมดนี้สำคัญคือ ต้องเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย โดยสถานศึกษาควรตั้ง เป้าให้เกิดการจัดการศึกษาตามแนวทางของเศรษฐกิจพอเพียง สอดแทรกเข้าไปในกระบวนการเรียนรู้ สอนให้เด็กพึ่งตนเองให้ได้ก่อนจนสามารถเป็นที่พึ่งของคนอื่นๆในสังคมได้ต่อไป

การจัดการศึกษาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง⁹

การจัดการศึกษาตามแนวทางของเศรษฐกิจพอเพียง สามารถดำเนินการได้ใน ๒ ส่วน ส่วนที่ เกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษา และส่วนที่เป็นการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งส่วนที่ ๒ นี้ ประกอบด้วย การสอดแทรกสาระเศรษฐกิจพอเพียง ในหลักสูตรและสาระเรียนรู้ในห้องเรียนและ ประยุกต์หลักเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาในระยะแรก ได้เริ่มจากการไปค้นหากิจกรรม พัฒนาผู้เรียนที่มีคุณลักษณะและการจัดการที่สอดคล้องกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือพอประมาณกับ ศักยภาพของนักเรียน พอประมาณกับภูมิสังคมของโรงเรียนและชุมชนที่ตั้ง เช่น เด็กช่วงชั้นที่ ๒ ทำสหกรณ์ได้ เด็กช่วงชั้นที่ ๔ ดูแลสิ่งแวดล้อม มีการส่งเสริมให้ใช้ความรู้รอบคอบระมัดระวัง ฝึกให้เด็กคิดเป็นทำเป็นอย่างมีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันส่งเสริมให้เด็กทำงานร่วมกับผู้อื่น มีความ ซื่อสัตย์ สุจริต รับผิดชอบ ไม่เอาัดเอาเปรียบผู้อื่น มีวินัย มีสัมมาคารวะ ปลูกฝังจิตสำนึกรักษาสีสิ่งแวดล้อม

⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒.

สืบสานวัฒนธรรมไทย กล่าวคือ สอนให้ผู้เรียนยึดมั่นในหลักศีลธรรม พัฒนาคนให้เขารู้จักทำประโยชน์ ให้แก่สังคมและช่วยดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมและตัวกิจกรรมเองก็ต้องยั่งยืน โดยมีภูมิคุ้มกันในด้านต่างๆ ถึงจะเปลี่ยนผู้อำนวยการแต่กิจกรรมก็ยังดำเนินอยู่อย่างนี้เรียกว่ามีภูมิคุ้มกัน

การขับเคลื่อนด้านการศึกษา คณะทำงานร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการและอีกหลายหน่วยงาน ขับเคลื่อน คือ สานเครือข่าย ขยายความรู้ควบคู่ประชาสัมพันธ์ เพื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญา และให้บุคลากรด้านการศึกษา สามารถนำหลักคิดหลักปฏิบัติเศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการสู่การเรียนการสอนในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ของทุกระดับได้อย่างถูกต้อง ชัดเจนและเป็นรูปธรรม ตลอดจนผู้บริหารสามารถนำหลักปรัชญาฯ ไปใช้ในการบริหารสถานศึกษาเพื่อให้เกิดประโยชน์และความสุข

สรุป ในส่วนของการจัดการศึกษานั้นมีการกำหนดไว้ในหลักสูตรการศึกษาอย่างชัดเจนในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้พัฒนาเด็กและเยาวชน จะต้องตระหนัก มุ่งมั่นและแน่วแน่ ในการที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยใช้คุณธรรม นำความรู้ พัฒนาตัวเอง ครอบครัว องค์กร สังคม ประเทศชาติ ให้ก้าวหน้าไปพร้อมกับความสมดุล มั่นคง ยั่งยืน ใช้เป็นหลักคิดและหลักปฏิบัติ นั่นคือคำตอบที่ว่า เด็กและเยาวชนไทยจะก้าวไกลอย่างแน่นอน

การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

การเป็นประชาคมอาเซียน เป็นบริบทของการเปลี่ยนแปลงที่ประเทศไทยจำเป็นต้องเตรียมพร้อม และปรับตัวรองรับ โดยเฉพาะในส่วนของเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นมากกว่าการเปิดเสรี แต่รวมถึงการปรับประสานกฎระเบียบภายในของแต่ละประเทศให้สอดคล้องกัน โดยจะส่งผลให้อาเซียน ๑๐ ประเทศ เป็นเหมือนประเทศเดียวกัน ไม่มีกำแพงภาษี ไม่มีการกีดกันทางการค้า สินค้า บริการ การลงทุน แรงงาน มีฝีมือเคลื่อนย้ายได้อย่างเสรี

สำหรับประเทศไทย การนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ เป็นการให้ความสำคัญของการพัฒนาที่สมดุล มีการพัฒนาเป็นลำดับขั้น ไม่เน้นเพียงการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว ตามพระบรมราโชวาทเมื่อวันที่ ๑๙ กรกฎาคม ๒๕๑๗ ที่ว่า

“ในการพัฒนาประเทศนั้นจำเป็นต้องทำไปตามลำดับขั้น เริ่มด้วยการสร้างพื้นฐาน คือ ความมีกินมีใช้ของประชาชนก่อน ด้วยวิธีการที่ประหยัด ระมัดระวัง แต่ถูกต้องตามหลักวิชา เมื่อพื้นฐานเกิดขึ้นมั่นคงพอควรแล้ว

.... การช่วยเหลือสนับสนุนประชาชนในการประกอบอาชีพและตั้งตัวให้มีความพอกินพอใช้ก่อนอื่นเป็นพื้นฐานนั้น เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งยวด เพราะผู้ที่มีอาชีพและฐานะเพียงพอ ที่จะพึ่งตนเองย่อมสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าระดับที่สูงขึ้นไปได้โดยแน่นอน ส่วนการถือหลักที่จะส่งเสริมความเจริญ ให้ค่อยเป็นค่อยไปตามลำดับด้วยความรอบคอบระมัดระวังและประหยัดนั้น ก็เพื่อป้องกันการผิดพลาดล้มเหลว” และพระราชดำรัสเมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๑๗

“...ให้เมืองไทยอยู่แบบพออยู่พอกิน ไม่ใช่จะรุ่งเรืองอย่างยอด แต่ที่มีความพออยู่พอกินมีความสงบเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ ถ้าเรารักความพออยู่พอกินนี้ได้ เราก็จะยอดยิ่งยวด.....”

ในแง่การบริหารเศรษฐกิจระดับประเทศ เป็นการมองโลกในลักษณะที่เป็นพลวัต มีการเปลี่ยนแปลง มีความไม่แน่นอนและมีความเชื่อมโยงกับกระแสโลก คือ ไม่ใช่ปิดประเทศ แต่ในขณะเดียวกันก็ไม่ใช่เสรีเต็มที่จะไม่มีการควบคุมดูแล ไม่ใช่อยู่อย่างโดดเดี่ยวหรืออยู่โดยพึ่งพิงภายนอกทั้งหมด เน้นการกระทำที่พอประมาณบนพื้นฐานของความมีเหตุมีผล และการสร้างภูมิคุ้มกัน

บทสรุป

การเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ทำให้นักคิดเพื่อการพัฒนาทั้งหลายได้เห็นถึงจุดแข็ง จุดอ่อนด้านการพัฒนาของสังคมไทย โดยเฉพาะด้านสังคม เศรษฐกิจและการเมืองว่าจะปรับกลยุทธ์อย่างไร เพื่อให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกอยู่เสมอ ซึ่งประเทศไทยเราก็มีการปรับกันมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑ เป็นต้นมา และในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ ก็ได้กำหนดแนวทางการเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียนใน พ.ศ. ๒๕๕๘ ไว้ครอบคลุมในทุกมิติทั้งด้านความมั่นคง สังคมวัฒนธรรม และเศรษฐกิจ

นับเป็นความโชคดีของประเทศไทยที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานคำสอนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อันเป็นปรัชญาที่ยึดหลักทางสายกลาง ที่ชี้แนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติของประชาชนในทุกระดับให้ดำเนินไปในทางสายกลาง มีความพอเพียงและมีความพร้อมที่จะจัดการต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลง ซึ่งจะต้องอาศัยความรอบรู้ รอบคอบ และระมัดระวัง ในการวางแผน

และดำเนินการทุกขั้นตอน ทั้งนี้ เศรษฐกิจพอเพียงเป็นการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลและยั่งยืน เพื่อให้สามารถอยู่ได้แม้ในโลกโลกาภิวัตน์ที่มีการแข่งขันสูง ประเทศไทยจึงสามารถนำคำสอนพระราชทานดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ในการศึกษา และการเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียนได้อย่างรู้เท่าทัน และมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น โดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นพื้นฐานของหลักการของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ในอันที่จะมุ่งพัฒนาภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และขับเคลื่อนให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติที่ชัดเจนยิ่งขึ้นในทุกระดับ ยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาให้ความสำคัญแก่การศึกษา สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม พัฒนาประเทศสู่ความสมดุลในทุกมิติอย่างบูรณาการและเป็นองค์รวม

ประชาคมอาเซียนนั้นเป็นการรวมตัวกันของกลุ่มประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจเป็นหลัก รวมถึงด้านอื่นๆ ด้วยเช่นเทคโนโลยี อุตสาหกรรมต่างๆ เพื่อเปิดโลกให้กว้างขึ้น ความพอเพียงนั้นมีความหมายว่า มีกิน มีใช้ ไม่ฟุ้งเฟ้อ แต่ความพอเพียงไม่ได้หมายความว่า ไม่มีเก็บ แต่หมายถึงการรู้จักบริหารทรัพยากรที่มีอยู่อย่างฉลาดให้พอมีพอใช้ก่อนเหลือจึงเก็บเอาไว้ เมื่อเราเข้าสู่ประชาคมอาเซียนแล้วหลักเศรษฐกิจพอเพียงจะเป็นสิ่งสำคัญมาก เพราะการเข้าร่วมประชาคมอาเซียนอาจทำให้เรารวยขึ้น โดยไม่ดูความยั่งยืนหรืออาจทำให้เราตกงาน ดังนั้นเราจึงควรยึดถือหลักเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อชีวิตที่มีความสุขอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการ **แนวการจัดการเรียนรู้เกษตรแบบพอเพียง**. กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนา, ๒๕๔๒.
สำนักนายกรัฐมนตรี สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. **สรุปสาระสำคัญ**

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ พ.ศ. ๒๕๕๐ - ๒๕๕๔.

สำนักนายกรัฐมนตรี สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙**

สุเมธ ตันติเวชกุล. **ในวันพัฒนา ๒๕๔๒. “การดำเนินชีวิตในระบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ”**. กรุงเทพมหานคร: กรมการพัฒนาชุมชน, ๒๕๔๒

อำพล เสนาณรงค์, องค์มนตรีและนายภสภามหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. **การประชุมวิชาการประเพณีเกษตรศาสตร์-ธรรมศาสตร์ - มหิดล - กอทัพอเรือ, ครั้งที่ ๑๐ เรื่อง การพัฒนาที่ยั่งยืน, วันที่ ๖ - ๗ มกราคม ๒๕๔๘**

เว็บไซต์

ปรีชญา พลพัฒน์นันท์. **การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงกับการศึกษา.** (<http://www.bkbr4.com/index.php/suffecotoed>) 7/1/57

www.alro.go.th/alro/project/ASEAN/intro.html 3/2/57

www.maejopoll.mju.ac.th/webpage_show.php?id=MTUwNzMwNTc 16/1/57